

מראי מקומות - יומא

סב:

א. שני שני שני

שנים ולא ארבעה, ולא ללמדנו שיהיו שוין, וכן כתב האור שמח (תמידין שם).

ו. הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ

כתב המקדש דוד (כ"ד, ג, ד"ה וזה), שבסוגייתנו משמע שאף אם כבר יחדן שיהיו לשם ולעזאזל, שהרי קורא אותם שני שעירי יום הכיפורים, אלא שחסרים הגרלה, ויכול לשנותן לשעיר הנעשה בחוץ. וטעם הדבר הוא משום שקיימא לן שקרבן ציבור סכין מושחתן למה שהן, וקודם לכן יכול לשנותן לקרבן אחר אף על פי שכבר יחדן, ולכן יש לומר שגם בשעירי יום הכיפורים כן, שעד שלא הגריל עליהם יכול לשנותן לקרבן אחר, והוא משום תנאי בית דין, כמו שכתבו התוספות בשבועות (יב). אבל זהו רק קודם הגרלה, אבל אחר הגרלה, כבר עשה בהם מצוה, ושוב אי אפשר לשנותן.

ז. לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזי דמחסרי עבודת

היום קסבר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום פסק הרמב"ם (עבודת י"כ ה, ג) שאיל ושעיר המוספין שעשה אותם קודם עבודת היום לא עשה כלום. ודייק הגרי"ז (על הרמב"ם שם) שהתוספות בשבועות (ח: ד"ה לטומאה) חולקים על הרמב"ם, שכתבו שאם אין אלא שעיר אחד יעשה הפנימי ולא החיצון, ולהרמב"ם יכלו לומר בפשיטות, שאין שייך לעשות החיצון אם לא עשה הפנימי, ועל כן ודאי אם יש רק אחד יעשו הפנימי ולא החיצון, אלא מוכח שדעתם ששייך לעשות החיצון קודם הפנימי.

והביא מהגר"ח שביאר שמחלוקתם תלויה בביאור סוגייתנו. שאמרו שעיר הנעשה בחוץ לא חזי משום דמחסרי עבודת היום, ותירצה הגמרא אין מחוסר זמן לבו ביום. שהרמב"ם פירש, שעיר הנעשה בחוץ קודם עבודת היום פסול אפילו בדיעבד, שאם לא כן היה נחשב ראוי לפתח אהל מועד. ומה שחייב משום שחוטי חוץ, שאין מחוסר זמן לבו ביום, היא סברא בהלכות חיובי עבודת חוץ, שכיון שראוי באותו יום לפתח אהל מועד, אף שבשעה זו אינו ראוי, חייב בשחוטי חוץ. אבל להתוספות, כוונת הגמרא לחזור ממה שסברו שאם הקריב המוסף קודם עבודת היום פסול, וממילא אינו ראוי לפתח אהל מועד, והגמרא דוחה שאין מחוסר זמן לאותו יום, וממילא גם אם הקריבו קודם עבודת היום כשר בדיעבד.

ח. אין מחוסר זמן לבו ביום

הקשה המקדש דוד (כ"ז, ה), שהרי אמרו בזבחים (קיד): השוחט קרבן פסח בחוץ קודם חצות פטור מכרת, לפי שאינו ראוי עכשיו לפתח אהל מועד, ותמוה, הרי אין מחוסר זמן לבו

יש לעיין, כיצד יודעים את דין לקיחתן כאחת, הרי יש רק שלש דרשות. ובתוספות ישנים כתבו, שמשמע כן מעצם לשון הפסוק, או מכך שסמך לשון שני ל'יקח'. וכתב התוספות יום טוב, שלדברי התוספות בעמוד א', שכתבו בדעת רבי שמעון שמראה וקומה שקולים, יש לומר כן גם בדעת רבי יהודה, שאו קומה ומראה שקולים, ואחד בא ללקיחתן כאחת, או שדמים ולקיחתן כאחת שקולים.

ב. אי הכי גבי תמידין נמי

פירש השיח יצחק, שאם לא היו דורשים אלא שני הכתוב אצל קיחה, היינו אומרים שאין זה שייך לתמיד הכתוב שני אצל הקרבה. אבל עתה שדורשים גם את השני הכתוב אצל הקרבה, קשה שנאמר כן גם לגבי התמידין. אלא שהקשה, מה השייכות בין תמידין לשעירי יום הכיפורים, שהרי שעירי יום הכיפורים מעכבין זה את זה, על כן יש לומר שצריכין להיות שוין. אבל מה ענין תמיד של שחר לתמיד של בין הערבים, הלא אין מעכבין זה את זה. וכתב שכיון ששני פעמים נאמר 'שנים ליום', אחד בפרשת תצוה ואחד בפרשת פנחס, לכך סלקא דעתא שבא ללמד שצריכים להיות שוין, ואפילו לעיכוב, לולי שהיו לומדים לרבות מ'כבש כבש'. ואכן למסקנא יכלו להקשות 'שנים שנים' למה לי, אלא שלא חש לזה, כיון שכל פרשת התמיד נשנית שם, והרי היא כפרשה שנאמרה ונשנית.

ג. ומה אני מקיים שנים ליום כנגד היום

כתב המנחת חינוך (ת"א, ט), שמסוגייתנו משמע שאינו מעכב, שהרי לא הזכירה הגמרא ששנה עליו הכתוב לעכב.

ד. תמיד של שחר היה נשחט על קרן צפונית מערבית

פירש הריטב"א, שאין זה בדוקא, אלא כנגד קרן צפונית לבית המטבחים במקום הטבעות. אבל התוספות הרי"ד תמה, שאם כוונת הגמרא לקרן של המזבח, מדוע הוצרכו לומר צפונית, הלא ודאי צריך להיות בצפון, ככל קדשי קדשים. ולכך פירש שקרן צפונית מערבית היינו במקום הטבעות, שמקום הטבעות היה כטבלא מרובעת, כ"ד אמות על כ"ד אמות, והיה שוחטו על קרן צפונית מערבית של מקום הטבעות, וטעם הדבר, כדי להתרחק מצל המזבח.

ה. מוספין של שבת ודאי צריכין שיהיו שניהן שוין

המשנה למלך (תמידין ד, ט) תמה על השמטת הרמב"ם לדין זה, והניח בצ"ע. והזבח תודה כאן כתב, שהרמב"ם גרס כרבינו חננאל, שבמוספין לא כתוב 'שני כבשים' אלא ללמד שהם

מראי מקומות - יומא

סב: (המשך)

י. שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין כתב בלקוטי הלכות (זבחים נה; זבח תודה ד"ה שלמים) שאין דין זה סותר את דברי הרמב"ם שמקריבין קרבנות אף בזמן הזה, ואף שאין פתח בית המקדש פתוח, לפי שדין זה הוא רק שאאם הפתח סגור אי אפשר לשחוט, אבל אם החלל פתוח, אף אם אין שם בית המקדש כלל, הרי זה חשוב כנגד הפתח וכשהו וכתב שלפי זה, אם יש בנין על מקום זה, וממילא אין הפתח נראה, יהא פסול גם בזמן הזה.

שוב הביא שהרשב"א בשבועות (זט) הקשה כן, ותירץ, שהדין כנגד הפתח הוא רק כשבית המקדש קיים, אבל בזמן שאין בית המקדש, יכול להקריב אפילו אם אין פתח פתוח. ולפי זה, שאף אם יש שם בנין יוכלו לשחוט בזמן הזה, והניח בצריך עיון.

ביום, והניח בצריך עיון. ובמנחת אברהם (זבחים שם) תירץ, שאין הפירוש שראוי לפתח אהל מועד באותו יום, אלא שבאמת כבר עתה הוא זמנו, אלא שיש חסרון בקדימה בסדר העבודה, אבל אם עדיין לא הגיע הזמן כלל, אף אם באותו יום יהיה הזמן, עדיין הוא מחוסר זמן. וראה שם שביאר עוד באופן אחר.

ז. שלמים ששחטן קודם שיפתחו

דלתות ההיכל פסולין שנאמר וכו'

נחלקו רש"י ותוספות בזבחים (סא). האם דין זה נאמר דוקא לגבי שלמים או גם בשאר קרבנות, רש"י סובר שדין זה נאמר רק בשלמים, אבל התוספות סוברים שכל הקרבנות למדים משלמים.